

## **БИБЛИОТЕКАРСТВО И НЕОЧЕКИВАНЕ МОГУЋНОСТИ ДИГИТАЛНОГ КОНФЕРЕНЦИЈЕ: TPDL И СИКМ 2011**

Адам Софронијевић<sup>1</sup>  
Универзитет у Београду  
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

У последње време често чујемо да је сврха конференција умрежавање. Упркос томе, и можда пре као додатак томе, конференције представљају важан медијум за ширење знања, чак и у ери виртуелног. Размену идеја често прате тренуци мале или велике инспирације. Конференције које имају везе са информационим и комуникационим технологијама нарочито су плодно тле за неочекиване сусрете пошто су најчешће учесници професионалци из области информационих и комуникационих технологија и професионалци из неке друге области. Пошто се библиотекарство

као делатност бави креирањем информација и стога се суштински бави реалним окружењем, оно има сталну потребу за проналажењем идеја које би библиотечку праксу приближиле том окружењу. Из овог разлога две конференције, којима је недавно присуствовао аутор текста, а које су у великој мери оријентисане ка информационим и комуникационим технологијама, приказане су у даљем тексту са посебним циљем да се представе неочекиване могућности које су оне представиле библиотекарима.

---

<sup>1</sup> sofronijevic@unilib.bg.ac.rs

TPDL<sup>1</sup> – Теорија и пракса дигиталних библиотека је библиотечарска конференција са веома великим упливом садржаја из области информационих и комуникационих технологија. Циљ конференције је да повеже истраживаче, оне који раде на развоју дигиталних библиотека, оне који обезбеђују садржај за кориснике и саме кориснике дигиталних библиотека. TPDL конференција је 2011. године одржана у Берлину у Немачкој од 25. до 29. септембра у организацији Хумболт Универзитета (Берлинска школа библиотечарства и информатике, Рачунарски и медијски сервиси и Департмана рачунарске науке). Ово је био петнаести пут да се конференција одржава, али по први пут под називом TPDL. Пре овогашње конференције назив је гласио ECDL – Европска конференција о истраживањима и напредним технологијама за дигиталне библиотеке. Серија ECDL конференција је почела 1997. године и 14 година представљала водећи европски научни форум о дигиталним библиотекама. Зборнике радова свих досадашњих ECDL конференција објавила је позната издавачка кућа Springer Verlag у својој серији публикација Lecture Notes in Computer Science (LNCS). Ово су традиције које су настављене и на овогодишњој TPDL конференцији.

Председавајући Организационог комитета TPDL 2011 је професор Стефан Градман са Хумболт Универзитета, Берлинске школе библиотечарства и информатике. Ова водећа институција основана је 1928. године и тренутно је једина библиотечарска образовна установа на једном истраживачком универзитету у Немачкој, а такође је и једина у Немачкој која може да спроводи програм докторских студија у области библиотечарства

и информатике. Тренутна истраживања која се спроводе у овој установи представљају мешавину традиционалног библиотечарства и друштвених и рачунарских наука и лингвистике. Дигиталне библиотеке представљају важан део свих студијских програма на овој институцији, а област интеракције човека и рачунара има све запаженију улогу. Текући истраживачки пројекти углавном су везани за области дугорочног чувања дигиталних садржаја, електронског издаваштва, ауторских права и отвореног приступа, проналажења података и развоја семантичких мрежа. Важан фокус активности Берлинске школе библиотечарства и информатике Хумболт универзитета је изградња портала дигиталних објеката Европе – Европеане.

Програм конференције обухватио је различите форме дисеминације научних саопштења: презентације радова, радионице, туторијале, демо представљања, панеле, постер сесију и докторски конзорцијум. Главни разлог због кога је аутор овог текста учествовао на конференцији TPDL 2011 је било учешће на докторском конзорцијуму и презентација докторске дисертације. Овај специфичан формат дисеминације научних резултата осмишљен је као генерална проба одбране докторске дисертације учесника. Из тог разлога у обзир за учешће у овом делу конференције долазили су само кандидати чије су дисертације у завршној фази израде. Председавајући докторског конзорцијума професор Милена Добрева са Универзитета Стратклајд, Велика Британија успела је да окупи импресиван састав експертата у улози комисије за одбрану докторске дисертације: др Стефан Градман, Хумболт Универзитет, Немачка, др Ђузепина Вуло, Универзитет Глазгов, НАП, Велика Британија и др Хозе Борбиња IST/INESC-ID, Португал. Дисертација аутора овог текста под називом „Нова парадигма сарадње у библиотекама“

<sup>1</sup> Детаље о конференцији TPDL 2011 можете наћи на адреси [www.tpd12011.org](http://www.tpd12011.org)

презентована је уз шест других дисертација аутора из различитих европских земаља. Презентацију сваке дисертације пратила је врло продуктивна расправа, а експерти који су се нашли у улози комисије за одбрану дисертације веома су се трудили да конструктивном критиком допринесу квалитету завршне фазе израде сваке дисертације. Хетерогеност тема презентованих дисертација најбољи је пример диверзификације научног интересовања везаног за дигиталне библиотеке. Искуство презентовања дисертације у оваквом формату води унапређењу квалитета дисертације било ког кандидата за докторско звање.

Предавачи по позиву на конференцији TPDL 2011, др Томас Хофман из компаније Гугл, др Моира Нори из ЕТН Цирих и др Клифорд Линч из Коалиције за умрежене информације одржали су релевантна и инспиративна предавања. Као један од директора компаније Гугл од 2006. године др Хофман је био у прилици да учесницима презентује нека од истраживања која се реализују у овој компанији, као и пројекте у раној фази изведбе. Прва област коју је предавач изложио било је машинско превођење, што би требало да буде индикативно за све оне експерте који се баве пројектовањем високошколских курсева превођења и наставе страних језика. Изгледа да потреба за преводиоцима у многим областима комуникација одумири, али зато потреба за експертима познаваоцима страних култура, којих је језик свакако важан део, расте. Наредна тема, која је веома важна за компанију Гугл је време као концептуални проблем приликом рангирања Интернет страница. Потребно је обезбедити временски прилагођене садржаје за кориснике који могу у претрази тражити садржај који је савремен или садржај који представља део историје, а ову разлику често није лако направити само на основу кључних речи унетих у претрагу. Др. Хофман се послу-

жио старом изреком која говори да јучерашње новости више нису новости и јасно подвукао важност времена – највреднијег ресурса којим располажемо. Следећа ставка овог мултитематског предавања била је тема бољег коришћења постојећих садржаја и у вези са тим искуства компаније Гугл са услугом Squared. Семантички веб појавио се два пута као тема излагања др Хофмана: прво у области повезивања ентитета на вебу, а затим као пут који води од претраге до интфејса. Пројекат Freebase који је започела компанија Metaweb, сада у власништву компаније Гугл, разматран је као пример успешне сарадње веома великог броја корисника који радећи бесплатно следе своје прагматичне интересе. Садржај који су креирали корисници био је последња тема у овој презентацији. Могућности за анализу и поновно коришћење ових садржаја изгледају безграничне, а упарене са софтверским алатима компаније Гугл који омогућавају препознавање и поређење образаца указују на невеселу будућност традиционалног библиотекара. Са друге стране можемо сагледати и њихову пророчку улогу у смислу промене парадигме библиотечке професије и померања едукативног фокуса програма наставе из области библиотекарства и информатике широм света. На последњем слајду који је приказао др Хофман био је представљен цртани јунак Барт Симсон, који за казну, стотинама пута, на табли кредом испишује исту реченицу: Користићу Гугл пре него што поставим глупа питања. Др Нори представила је готово научнофантастичну технологију дигиталног папира и писаљке која је у употрби већ дуги низ година и размотрила разлоге због којих ова технологија није широко распрострањена, као и њену будућност. Др Линч је у свом излагању размотрио основне идеје дигиталне библиотеке на примерима савремених пројеката као што су Европеана и Дигитална јавна библиотека Америке.

У уводном излагању на почетку конференције др Стив Грифин, гостујући научник у Конгресној библиотеци и програмски директор Националне фондације за науку САД, представио је своју визију нове улоге библиотека. Он је указао на посебну важност подршке за истраживања окренута подацима. Анализа података са друштвених мрежа и доступност података потеклих из дигиталних хуманистичких наука издвојио је као области од велике важности за библиотеке. Јасно је представио разлику између коначног документа, чије добављање и даље захтева учешће човека и масовних података који допуштају аутоматизацију овог процеса. Своје излагање др Грифин је завршио апелом упућеном библиотекарима да буду предводници у процесу креирања новог модела научног документа.

Током првог дана конференције TPDFL 2011 могли смо чути излагања неких од водећих чланова међународне научне заједнице. Друштвене архиве, академска претрага компаније Мајкрософт, и скривена обележја били су неке од кључних речи које су се могле чути у излагањима. Већина презентација открила је алате који могу бити у великој мери корисни у библиотекама. Презентација пројекта Валденове стазе описала је другу фазу овог пројекта, који може бити веома користан свима онима које интересује организовање знања доступног на вебу у едукативне сврхе. Детаљно су представљени референс менаџери, као и резултати истраживања везани за њих, а која су спроведена у научној заједници.

У оквиру постер сесије TPDFL 2011 представљени су многи интересантни пројекти од којих су неки у потпуности везани за домен дигиталних библиотека, а неки га само додирују. Један пројекат из Србије под називом „Кодирање дијакроничности: дигитална издања српских текстова из осамнаестог века“ пред-

стављен је од стране аутора Томе Тасовца и Натали Ермолаеве.

Други и трећи дан конференције TPDFL 2011 били су испуњени презентацијама које су биле занимљиве како библиотекарима, тако и онима који су више усмерени на информационе и комуникационе технологије. Презентован је Invisque – окружење за интерактивну визуелну претрагу и упите, који је развијен на универзитету Мидлсекс у Великој Британији. Као резултат упознавања на овој конференцији, аутор текста је био у прилици да обезбеди презентацију путем видео линка овог радног окружења за публику у Србији у новембру 2011. уз могућност сарадње која ће можда довести до употребе напредне Invisque технологије у Србији. Детаљно разматрање анотација уз презентацију резултата истраживања које је спровео тим са универзитета Делуз из Канаде садржало је и представљање теоријског оквира и било је изузетно инспиративно за све оне који су заинтересовани за процес читања, а посебно читање у циљу едукације. Тим библиотеке техничког универзитета Свинбурн из Аустралије презентовао је анализу навика корисника приликом претраживања у окружењу дигиталне библиотеке. Подаци који су анализирани прикупљени су у тзв. „живом окружењу“, а презентовани резултати могу довести до веома практичних примена у библиотекама. Резултати експеримената у „живом окружењу“ библиотеке које је презентовала др Елке Грифенедер са Берлинске школе библиотекаштва и информатике – домаћина конференције, били су и важни и инспиративни. Ови резултати могу довести до продубљивања расправе о истраживању искуства корисника при коришћењу библиотека, али је и учинити много конструктивнијом.

Присуство конференцији TPDFL 2011 било

је употпуњено богатим друштвеним програмом који је учесницима приближио искуство живота у савременом Берлину и Немачкој.

СИКМ<sup>2</sup> – Конференција о информацијама и управљању знањем одржава се од 1992. године у организацији АСМ – Удружења за рачунарску опрему које је водеће удружење у области научног и образовног рачунарства у свету. 2011. године конференција СИКМ је одржана од 24. до 28. октобра у Глазгову, Велика Британија. Циљ конференције је да окупи водеће истраживаче из научних заједница које се баве проучавањем база података, проналажењем података и управљања знањем. СИКМ конференција је увек представљала место на коме је промовисана сарадња међу више различитих области научног истраживања. У сврху испуњења овог циља награда за најбољи интердисциплинарни рад је била и још увек је део ове серије конференција. Програм конференције био је уобличен кроз различите формате: радионице, туторијале, презентације радова, постер сесију, демое, панел дискусије и индустријску сесију. Разлог због кога је аутор присуствовао конференцији је презентовање рада на радионици BooksOnline'11. Радионице из серије BooksOnline одржавају се сваке године од 2008. године у склопу СИКМ конференција, осим 2009. године када је радионица одржана у склопу конференције ECDL (TPDL). Учесници радионица овог серијала били су неки од врхунских научника, као што је др Реј Сименс са универзитета Викторија, Канада и неки од врхунских лидера у пословном свету као што је Џејмс Крафорд директор сервиса Google Books компаније Гугл. Из тог разлога прилика да презентује део своје докторске дисертације који се односи на концепт Читање 2.0 представљала је велику при-

2 Детаље о конференцији СИКМ 2011 можете наћи на адреси [www.cikm2011.org](http://www.cikm2011.org)

вилегију за аутора. Овогодишњу радионицу BooksOnline организовали су др Габријела Казаи из компаније Мајкрософт, др. Карстен Ејкоф са Техничког универзитета Делфт из Холандије и др Питер Брусилоски са Универзитета Питсбург, САД који су успели да обезбеде веома инспиративне предаваче по позиву: др Адам Фаркарт из Британске библиотеке и Вил Миетинен, предузетник и руководилац компаније Микротаск. Потпуно различити, говорници по позиву успели су да учесницима радионице осветле разнородне аспекте савременог хоризонта процеса читања. Радови презентовани током радионице, као и дискусија који их је пратила и рад у одвојеним сесијама доказали су велику фрагментираност идеја, интересовања, теорија и практичних приступа који се односе на процес читања и формирање текста.

Конференција СИКМ 2011 окупила је истраживаче из водећих компанија из области информационих и комуникационих технологија: Гугл, Мајкрософт, SAP, HP, Yahoo, Томсон Ројтерс, AT&T, као и истраживаче са водећих универзитета и института: MIT, Станфорд, Универзитет Кјото, Универзитет Калифорнија Ирвајн, Универзитет Илиноис у Урбана-Шампејну, Универзитет Пекинг, Технички институт Карлсруе, Џорџија Тек и различити Макс Планк институти. Из обиља презентованих истраживања и тема неке се саме намећу као занимљиве за библиотекаре. Истраживање циљања корисника на основу њиховог понашања које је представио Yahoo labs тим био би веома важан додаток сваком каталогу дигиталне библиотеке, ако би били расположиви ресурси за реализацију. Друштвена претрага заснована на анализи података добијених из друштвених мрежа коју је презентовала група истраживача из Техничког института Карлсруе и компаније Mobile Advertising GmbH представља веома важан

извор података за кориснике и стога би требало да буде мета посебног интересовања библиотекара. Сесије Класификација и евалуација, Филтрирање информација, Одговори на упите и Друштвена претрага и претрага текста, могле би бити, само нешто више специјализован и технолошки оријентисан део било које библиотекарске конференције. Специјални догађај који мора бити поменут у представљању конференције СИКМ 2011 је Индустијски догађај одржан 27. октобра. У оквиру овог догађаја представљена су врхунска достигнућа из области проучавања база података, проналажења података и управљања знањем у виду позивних предавања која су одржали утицајни лидери који раде у профитном сектору. Истраживач из компаније Мајкрософт др Стивен Робертсон, водећи светски истраживач из области проналажења података, отворио је догађај говором у коме је указао на значај укупног корпуса података који добијамо у претрази. Његова теза је да не морамо више одлучивати да ли нам је важнија прецизност резултата претраге или садржај укупног корпуса добијених резултата и да те две категорије можемо унапредити истовремено. Други говорник био је Џон Ђанандреа из компаније Гугл. Он је вођа пројекта Freebase, отворене базе знања коју свако може да унапређује. Њу је развила компанија Metaweb Technologies чији је Џон Ђанандреа оснивач, а коју је 2010. године преузела компанија Гугл. Остали говорници у оквиру овог догађаја, који је текао паралелно са осталим програмима конференције били су из компанија Cloudera, LinkedIn, Томпсон Ројтерс, SAP, Yahoo и Yandex. Највећи допринос овог догађаја био је повезивање теоријске и истраживачке фазе пројеката са индустријском праксом и корисницима. Нешто што је веома потребно у савременом библиотекарству.

Веома богат друштвени програм конфе-

ренције СИКМ 2011 обухватио је и пријем у градској већници Глазгова у којој је градоначелник био домаћин пријема за учеснике конгреса. Ово је био веома потребан комплемент радном делу конференције.

Учешће на две велике међународне конференције за само два месеца и представљање радова на обе било је велики изазов, али је стечено искуство и остваривање увида у догађања у међународној научној заједници било вредно уложеног труда. Можемо закључити да конференције и даље имају своју улогу у мозаику метода дисеминације у науци и да могу представљати добродошлу пречицу у лавиринту односа који повезују међународну научну заједницу.